

קרבנו"; "אם כשב הוא מקריב את קרבנו"; "וסמך ידו על ראש קרבנו", ושלשתם לדרשה: (12)

"קרבנו" — משמע שרק קרבן אשר בא לשם ריצוי ודורון טעון סמיכה, ולא הבכור — שאינו בא לריצוי ודורון, אלא חובה הוא עליו ולא לכפרה — טעון סמיכה; ולכך הצרך הכתוב למעטו:

משום שיכול הייתי לומר: והלא דין הוא שיהא הבכור טעון סמיכה, שהרי:

ומה שלמים, שאין קדושתן מרחם, הרי הם טעונים סמיכה; בכור, שקדושתו מרחם, אינו דין שטעון סמיכה.

לפיכך תלמוד לומר: "קרבנו" ולא הבכור.

ב. "קרבנו" בא למעט ולא מעשר בהמה; הוצרך הכתוב למעטו:

משום שיכול הייתי לומר: והלא דין הוא שיהא מעשר בהמה טעון סמיכה, כי:

ומה שלמים, שאין מקדשין לפניהם ולאחריהם, הרי הם טעונים סמיכה; מעשר, שמקדש לפניו ולאחריו [אם קרא לעשירי, תשיעי, ולתשיעי עשירי, ולאחד עשר עשירי, כולם קדושים], אינו דין שיהא טעון סמיכה.

לפיכך תלמוד לומר: "קרבנו" ולא מעשר.

ג. "קרבנו" ולא פסח:

שיכול, והלא דין הוא: ומה שלמים שאינו ב"עמוד והבא" אם לא שנדר להביאו הרי הם טעונים סמיכה; פסח שהוא ב"עמוד והבא" אינו דין שטעון סמיכה. (13)

לפיכך תלמוד לומר: "קרבנו" ולא פסח.

ומקשינן על כל מה שהייתי יכול לומר:

והרי איכא למיפרך: מה לשלמים, שכן טעונים נסכים ותנופת חזה ושוק, הרי הם טעונים סמיכה, אבל בכור מעשר ופסח, שאין טעונים את אלו, אינם טעונים סמיכה — ואם כן למה הצרכה התורה למעטם מסמיכה.

ומשינינן: אכן לא הייתי לומדם משלמים, אלא קראי — שאנו אומרים למעט את שלשת אלו הם באים — אסמכתא בעלמא הוא. שהסמיכו חכמים על פסוקים אלו; ולא שנתכוונה התורה למעטם מכתובים אלו.

ומפרשינן: אלא, אם כן, הני תלתא קראי צג-א ד"קרבנו" למה לי? מה באמת הם באים למעט, אם לא את הבכור המעשר והפסח שאין צריך למעטם?

ומפרשינן:

עוד ביאור אחר בדבריהם, וראה עוד בפירוש המיוחס לרש"י.

13. ראה לקמן צג ב, שהצרכנו לימוד מיוחד לעולת חובה שהיא טעונה סמיכה, כיון שעיקר סמיכה נאמרה בעולת נדבה, וזה היפך הסברא כאן.

סוף מנין שהכתוב בא לרבות דוקא את שעירי עבודת כוכבים, שמא בא הכתוב לרבות את זבחי שלמי ציבור, ולזה מפרשינן דבהכרח בא הכתוב לרבות שעיר ולא כבשים; וראה "שפת אמת" ד"ה בגמ' ולרבינא.

12. נתבאר על פי התוספות בשם רש"י; וראה

- א. "קרבנו" הוא סומך ולא קרבן חבירו. (1)
 ב. "קרבנו" הוא סומך ולא קרבן גוי. (2)

ג. "קרבנו" לרבות כל בעלי קרבן לסמיכה, כלומר, אם היה קרבן בשותפות צריך

מ"קרבנו ולא קרבן חבירו"; גם יש לעיין: מה הקשו התוספות: מנין שבאשה אין אחרים סומכים, ואם כהמקדש דוד שמא באמת סומך מביא הנסכים כשאר מביא נסכים בקרבנות של ישראל; וצריך תלמוד].

ודבריו הם לפי הגירסא שלפנינו "כגון שמביא נסכים בשבילו", ובצאן קדשים הגיה: "כיון" שמביא נסכים בשבילו, וצ"ב כוונתו; וראה בגליון התוספות שיש גורסים "כמו" שמביא נסכים בשבילו; ובתוספות בתמורה ב א ד"ה קרבנו, כתבו: מהו דתימא, אין הגוי עצמו סומך על קרבנו ומיהו הכהנים סומכים עליהם, ומשום הכי איצטריך קרבנו לומר, שאין בקרבן גוי סמיכה כלל.

ובעמק ברכה [בענין חגיגה עמוד קג] כתב להוכיח מדברי התוספות, שהסמיכה היא חובת קרבן במעשה ההקרבה שלו, ואף שסמיכה אינה מעכבת, מכל מקום הוא דין בעצם הקרבן שטעון הוא בההקרבה שלו מצות סמיכה לכתחילה, וזה הוא שכתבו התוספות, דנהי שאין הגוי יכול לסמוך בעצמו, מכל מקום היה הקרבן טעון סמיכה מצד עצמו מצד שהוא חובת קרבן, ואחר יסמוך בשבילו.

ג. לכאורה דבריהם מפורשים בהמשך הסוגיא כאן, שאמרו לדעת רבי יהודה: "גוי וחבירו מחד קרא נפקא", ומ"קרבנו" הנוטר דורש הוא למעט את היוורש; ובהכרח הכוונה היא, שעיקר דין גוי שאינו סומך כבר ידענו מ"בני ישראל וסמך", וכל עיקר "קרבנו" הוא אינו נצרך אלא שלא יסמוך אחר, ולזה אומרת הגמרא שרבי יהודה אינו מצריך מקרא לזה כי אינו מחלק בין מי שיכול לסמוך למי שאינו יכול; וכאשר פירש על דרך זה ברש"י בתמורה ב א כפי שיובא בהערה על הגמרא דלקמן.

1. בפשוטו היינו שאין יכול לסמוך במקום חבירו; והיינו דהקשו התוספות [לעיל סא ב ד"ה מצינו]: למה לי למידרש מ"וסמך ידו" ולא יד עבדו ולא יד שלוחו, כמובא לקמן צג ב; והרי תיפוק ליה מ"קרבנו ולא קרבן חבירו"; ותירצו, דלא תימא, כי שוייה שליח עדיף, דשלוחו של אדם כמותו.

ורש"י מכתב יד, כתב: ולא קרבן חבירו: [דלא בעין סמיכה [בשל חבירו]; וצריך ביאור.

2. הנה במשנה שבעמוד זה איתא: הכל סומכין חוץ מחרש ... וגוי והעבד והשליח והאשה; והמקור לפטור גוי מסמיכה מביאה הגמרא משום: "בני ישראל, וסמך", בני ישראל סומכין ואין גויים סומכים.

והקשו התוספות [לעיל סא ב]: תיפוק ליה מ"קרבנו ולא קרבן גוי", ותירצו: איצטריך "קרבנו" דלא תימא שיסמוך ישראל בשבילו, כגון שמביא נסכים בשבילו; והוסיפו: ואם תאמר: מ"קרבנו" ולא קרבן חבירו, נפקא?! ויש לומר: דהוה אמינא, כיון דאינו יכול לסמוך יסמוך אחר בשבילו, ולא דמי לקרבן חבירו דלאו בר סמיכה הוא; והקשו עוד: גבי אשה שנתמעטה מסמיכה משום "בני ישראל ... וסמך" כמו גוי, מנין שאין אחרים סומכים?! וכתבו: שמא יש מיעוט, או שנלמד מגוי.

ובמקדש דוד סימן יח אות ג, כתב על דברי התוספות, דמוכח מזה דבשביל הבאת נסכים יכול לסמוך על הקרבן, ורק בקרבן גוי אימעטי; ראה שם; [ויש לעיין: אם כן מה הקשו התוספות דתיפוק ליה מ"קרבנו ולא קרבן חבירו", והרי לפי האמת אף שקרבן חבירו הוא, כיון שמביא נסכים יכול הוא לסמוך, ורק משום שהוא קרבן גוי נתמעט, ואיך נלמד דין זה

שיסמכו כל הבעלים את ידיהם, ולא די בסמיכת אחד.⁽³⁾

שנינו במשנה: **היורש סומך ומביא נסכים ומימר:**

לומר, שריבוי הכתובים בא ללמד שאינו דין בסומך אלא בקרבן, או ששניהם כאחד אמת, אך לא ממשמעות הלשון הוא.

ה. **בשפת אמת יישב:** איצטריך "קרבנו" לפטור מסמיכה קרבן שהקדיש גוי ונתגייר, שעכשיו בר סמיכה הוא, ומכל מקום לאו קרבן ישראל הוא ולא מיקרי "קרבנו", וסיים דצ"ע לדינא; וכעין זה בדבר אברהם שם, ובזרע אברהם סימן כ אות כח, ועל הדרך הנזכרת באות א, ש"קרבנו" הוא דין בקרבן.

[ולכאורה יש לומר עוד על דרך זו, דנפקא מינה בגוי וישראל שותפים בקרבן אחד, שאם לא "קרבנו" הפוטר את הקרבן מסמיכה, היה הדין שהישראל יסמוך והגוי לא יסמוך, אבל מאחר שמיעטה התורה את קרבן הגוי מסמיכה, אם כן יש לדמותו לבכורה ששותפות הגוי פוטר, וכן שותפות גוי דיה כדי לפטור את הקרבן מסמיכה; ויש נפקא מינה בזה גם לגבי אשה, לפי המבואר בתוספות שם לדמות אשה לגוי].

ו. **בזרע אברהם שם,** צידד לחלק בדין גוי שהקדיש ונתגייר, בין תמורה [שנתמעט ממנה הגוי] לבין סמיכה; ומשום דשאני תמורה דהוא דבר התלוי בקדושה שמתפס קדושת הקרבן על השני ... ועל כן אין הקדשו דגוי עושה תמורה, ולא מהני מה שנתגייר, אבל סמיכה דהוא מצות עשה אקרקפתא דגברא, יש לומר דאף דאין קרבן גוי מחויב בסמיכה מצד הקרבן, מכל מקום כשנתגייר חל עליו חיוב, דאדם מחויב לסמוך על קרבנו.

3. א. הנה ברש"י מכתב יד פירש היפך המבואר בפנים; כל בעלי קרבן: שאם [היה להם בשותפות] קרבן, אחד סומך עליו, ולא [מתחייב

ד. **בדבר אברהם** [חלק א סימן טו בתחילת הדברים, על דברי התוספות בתמורה שהביא שם] צידד לבאר בכוונתם, שהמיעוט ד"בני ישראל, וסמך" הוא דין גברא בדיני הסמיכה שאין הגוי בתורת סמיכה, ו"קרבנו" הוא דין בקרבן עצמו, שקרבן כזה שהוא של גוי אינו נסמך, ולכן ממעטינו מזה שלא יוכל אחר לסמוך בשבילו; וראה בזה במנחת אריאל כאן.

ולפי מה שנתבאר באות ג נמצא, שלדעת חכמים ילפינן מ"קרבנו" פטור חדש בקרבן שהוא של גוי, ואילו רבי יהודה חולק על פטור זה, שאם כן אין שייך ללומדו מקרבנו ולא קרבן חבירו, אלא טעם הפטור הוא משום שאפילו אם היה זה קרבן ישראל, אין שייך שיסמוך בשביל חבירו.

[ומיהו מה שמתבאר בדבריו ד"קרבנו ולא קרבן גוי" משמע פטור בקרבן הגוי, קשה, שאם כן תיקשי בהיפוך: כיון שמיעטה תורה "קרבנו" ונתמעט הקרבן עצמו מסמיכה, למה לי ומאי נפקא מינה בדרשת "בני ישראל וסמך", וביותר, שעיקר סגנון קושייתם — לעיל סא ב שלא כדבריהם בתמורה — הוא: למה לי "בני ישראל וסמך" תיפוק ליה מ"קרבנו".

והמבואר מדבריהם לכאורה, שאת שתי הדרשות יש לפרש לכאן ולכאן, ולכן אף אילו לא היה כתוב אלא "קרבנו" הייתי אומר שיסמוך אחר בשבילו, כמו אם היה כתוב רק "בני ישראל וסמך"; וכן מוכח מהפני יהושע בקדושין לו א, שצידד לומר על פי דרכם, ד"בני ישראל ... וסמך" הממעט את האשה [כמבואר שם], לא נצרך אלא למעט שאחרים לא יסמכו, כי היא עצמה אינה בסמיכה, משום שמצות עשה שהזמן גרמא הוא.

ומיהו לפי האמת שנכתבו שני כתובים, יש

תני רב חנניה קמיה דרבא [שנה רב חנניה ברייתא לפני רבא]:

יורש אינו סומך, יורש אינו מימר.

מתניתא (4) [הברייתא שהבאת] רבי יהודה היא, ומשנתנו כרבי מאיר; דתניא:

יורש סומך, יורש מימר, דברי רבי מאיר. (5)

תמה לו רבא: והא אנן תנן "היורש סומך, ומביא את נסכיו ומימר" !?

רבי יהודה אומר: יורש אינו סומך, יורש אינו מימר. (6)

אמר שאל ליה רב חנניה לרבא: האם מכח קושייתך ממשנתנו — איפכא, האם אהפך את גירסת הברייתא, ואשנה: יורש סומך, יורש ממיר?

ומפרשינן: מאי טעמא דרבי יהודה?

דכתיב בפרשת שלמים "קרבנו", ודרשינן: ולא קרבן אביו לסמיכה ללמד שיוורש אינו סומך, ויליף רבי יהודה תחלת הקדש [היינו תמורה שהיא תחילת הקדשה של התמורה]

אמר ליה רבא לרב חנניה: לא תהפוך, כי

לסמוך] כולם.

5. כן הוא בברייתא המובאת בתמורה ב א.

אלא שהוא תמוה, כי בהדיא שנינו לקמן צג ב: חומר בסמיכה מתנופה ... שאחד מניף לכל החברים ואין אחד סומך לכל החברים.

6. א. ברש"י בתמורה ב א במחלוקת זו, פירש בדעת רבי מאיר: היורש סומך ומימר בקרבן שהפריש אביו בחייו; וביארו האחרונים, שאם לא היה מפריש האב בחייו אלא נתחייב קרבן ומת, והפרישו היורש מנכסיו, בזה אף רבי יהודה מודה שהיורש סומך ומימר.

ובגמרא לקמן צד א איתא: קרבנו לרבות כל בעלי קרבן לסמיכה, שיכול והלא דין הוא, ומה תנופה ... נתמעטה בחוברין, סמיכה ... תלמוד לומר קרבנו לרבות כל בעלי קרבן לסמיכה; הרי מפורש, שהכוונה היא לחייב את כולם לסמוך שלא כבתנופה שהאחד מניף על ידי כולם; ורש"י מכתב יד לקמן צד א פירש נמי: כל בעלי קרבן לסמיכה, כל החוברין סומכין.

וראה גם בפירוש הראב"ד לתורת כהנים בסופו [אות ד], שכתב: לרבות את היורש, פירוש: (אעפ"י, תיבה זו אינה מובנת), שאם הקדיש אביו קרבן ומת ובא בנו והמיר בו מומר, ואף על פי שאין אדם ממיר בקרבן שאינו שלו, דכתיב והיה הוא ותמורתו, מה הוא אין קדושה חלה עליו אלא בבית בעלים, הכא גבי יורש (כך, תיבה זו אינה מובנת) כקרבן דידיה דמי, דאינהו נמי מכפרי בגווה.

ב. כתבו בשם הגרי"ז [ראה בכתבים לתמורה ב א], שבסמיכה יש שני דינים: האחד חיוב על הגברא, והשני, דין בהכשר הקרבן שהוא טעון סמיכה, ומה דמרבין את כולם לסמיכה, זה הוא רק בדין הגברא, אבל הקרבן מתכשר בסמיכת אחד מהם; ויש בזה נפקא מינה לגבי יורש, כפי שיובא בהערות שעל המשנה הבאה.

אך בתוספות שבשיטה מקובצת תחילת ערכין — גבי מה שאמרו שם על המשנה דלקמן בעמוד זה "הכל סומכין, לאתויי יורש ודלא כרבי יהודה" — הקשו: למה לי "הכל סומכין" מאחר שכבר שנינו במשנתנו שיוורש סומך! ?

4. כן צריך לומר, וכן הוא בפירוש המיוחס לרש"י; וגירסת רש"י מכתב יד צריכה ביאור.

מסוף הקדש [היינו סמיכה הנעשית סמוך לשחיטה]:

מה סוף הקדש יורש אינו סומך, אף תחילת הקדש יורש אינו מימר.

ורבנן סוברים: כיון שכפל הכתוב בפרשת תמורה [ויקרא כז]: "המר ימיר", למדנו לרבות את היורש לתמורה –

ויליף רבנן סוף הקדש [סמיכה] מתחילת הקדש [תמורה]:

מה תחילת הקדש יורש מימר, אף סוף הקדש יורש סומך.

ומקשינן לרבנן: האי "קרבנו" – שרבי יהודה דורש ממנו למעט את היורש – מאי

עבדי ליה?

ומשנינן – כפי שנתבאר לעיל – ששלשת "קרבנו" האמורים באותה פרשה נדרשים:

"קרבנו" ולא קרבן גוי; "קרבנו" ולא קרבן חבירו; "קרבנו" לרבות כל בעלי קרבן לסמיכה.

ומפרשינן טעמא דרבי יהודה שהוא לומד מ"קרבנו" למעט את היורש, ואף שהצרכו לשונות אלו:

"קרבנו" לרבות כל בעלי קרבן לסמיכה לית ליה לרבי יהודה, והוא סובר שבקרבן השותפין די בסמיכתו של אחד, (7) ואם כן נותר "קרבנו" ללמד על היורש שאינו סומך.

ותירצו בשם ה"ר יוסף: תרי יורשים יש, האחד שהפריש אביו בחייו, והשני כשלא הספיק להפריש עד שמת, ולכך הוצרכו שניהם.

והנה מבואר כאן בגמרא שמשנתנו אינה כרבי יהודה, וכן גבי "הכל סומכין" מבואר בגמרא שם שהוא דלא כרבי יהודה, הרי מוכח מדבריהם, שבכל אופן נחלק רבי יהודה; אחרונים.

ב. שנינו בזבחים עא ב, גבי קדשים שנתערבו ואין ידועים בעליהם, שיקרבו לשם מי שהם; ומקשינן עלה בגמרא בגמרא עד ב: והא בעי סמיכה, ואי אפשר כיון שאין ידוע מי הם בעליהם; ובתוספות שם ד"ה והא, הקשו מכמה מקומות שלא חששו לזה; ובתוך דבריהם כתבו, דבמקום שאין תקנה אחרת מקריבים בלי סמיכה, כי טוב לעשות כן מאשר לומר ימותו, "וכן יש לומר ביורש שמקריב קרבן אביו אף על פי שאינו סומך [לרבי יהודה] ולא אמרינן: הא בעי סמיכה".

והוכיחו האחרונים מדבריהם, שדין סמיכה

הוא דין בהכשר הקרבן, שהרי אם אינו אלא דין המונח אקרקפתא דגברא, הרי שביורש אין שום מניעה מלהקריבו כיון שאין מי שחייב בסמיכה; ובהכרח שחסר בהכשר הקרבן.

ג. הנה בהמשך הסוגיא מבואר, שרבי יהודה למד את דינו מן המקראות; ותמה באבי עזרי [מעשה הקרבנות ג ט]: הרי אדרבה דברי חכמים צריכים ביאור, מנין ששייך כלל דין ירושה על קרבן, והרי אין זה זכות ממון שיש להבעלים שיהיה שייך ירושה בזה, ואף שבדעת חכמים יש לומר שלמדוהו מן המקראות כמבואר בסוגייתנו, מכל מקום לרבי יהודה למה צריך הוא מקרא למעט את היורש; ראה שם.

7. כך ביארו התוספות בשם רש"י; וכן ביאר רש"י בערכין ב א [שם איתא נמי סוגיא זו]: דסבירא ליה אחד סומך לכולם, ולא הוי כסומך על קרבן חבירו הואיל והוא שייך ביה; [מתבאר מלשונו, שאין הגדר בזה שדי בסמיכת בעלים אחד, אלא סמיכת האחד מועלת לכל הבעלים,

מוסיפה הגמרא עוד לבאר את טעמו של רבי יהודה באופן אחר:

ואידך: לרבות כל בעלי קרבן לסמיכה.

ומקשינן לרבי יהודה:

האי "המר ימיר" — שמרבים ממנו חכמים את היורש לתמורה — מאי עביד ליה?

ומפרשינן: **מיבעי ליה לרבי יהודה קרא ד"המר ימיר" לרבות את האשה, שאם המירה הרי היא לוקה משום "לא ימיר"; וכדתניא:**

ואי נמי אית ליה, ואף אם תאמר גם בדעתו של רבי יהודה ש"קרבנו" בא ללמד לקרבן השותפין, מכל מקום יכול הוא ללמוד למעט את היורש מ"קרבנו", ומשום שלדעתו: קרבנו של גוי, וקרבנו של חבריו מחד קרא ד"קרבנו" נפקא — (8)

ואם כן אייתרו ליה תרי קראי ד"קרבנו", ודורש אותם רבי יהודה:

חד: "קרבנו" ולא קרבן אביו למעט את

וביאר, שיש לפרש את דברי הגמרא, שהיות ואין מיוחד הקרבן לכל אחד, שוב אין בזה סמיכה מחמת חיוב הבעלים, אלא רק מחמת הכשר הקרבן, ובהכשר הקרבן אין צריך שיסמכו כל הבעלים, וכפי שנחבאר לעיל בהערה 5 משמו; ראה שם ביתר אריכות.

8. **ביאר רש"י בתמורה ב א: מחד קרא נפקא: דמשמע, קרבנו ולא שליח בין של ישראל בין של גוי; דלמעוטי גוי עצמו שלא יסמוך, לא צריך, דאמרינן במנחות "בני ישראל, וסמך", בני ישראל סומכין ואין הגויים סומכין.**

וכוונתו על פי המבואר בהערה לעיל בשם התוספות, שעיקר "קרבנו" נצרך — אפילו לחכמים — ללמד שאין אחר סומך במקום הגוי. אלא שבתוספות משמע שהיה אחר סומך עליו שלא מדין שליחות, שהרי כתבו "כיון שמביא נסכים בשבילו"; ואילו ברש"י משמע, שאם לא "קרבנו" היה אחר סומך מדין שליחות, והתוספות בתמורה ב א כתבו, שאם לא "קרבנו" היו הכהנים סומכים.

כיון שגם לסומך יש חלק בקרבן].

אבל בתמורה ב א [שם איתא נמי סוגיא זו] מבואר בגמרא [לפי הספרים שלפנינו]: רבי יהודה בעלי חוברין לסמיכה לית ליה, מאי טעמא דהא לא מיחד קרבן דידהו; ופירש שם רש"י: דודאי אינו טעון סמיכה כיון דלא מיחד קרבן דידהו, כלומר, כיון דלא הוי חלוט לכל אחד ואחד; והיינו, שלרבי יהודה אין סמיכה בקרבן שותפין כלל.

והתוספות כאן הביאו את דבריו בתמורה [עם גירסת הגמרא, דמשמע כדבריו], אך הקשו על פירושו שם, דמהברייתא דלקמן צד א מבואר, שאם לא היתה התורה מרבה מ"קרבנו", כי אז הייתי לומד סמיכה מתנופה, והרי בתנופה "אחד מניף לכל החברים", כמבואר בעמוד ב במשנה; ואם כן, לרבי יהודה דלא דריש "קרבנו" לענין זה, הדין הוא כבתנופה שאחד מניף לכולם.

ובכתבים המיוחסים להגרי"ז [תמורה ב א] עמד על לשון התוספות דלפי הגירסא שלפנינו בתמורה "משמע" כרש"י, אף שמבואר כן בהדיא! ?

מ"ואם המר ימיר", והו"ו היתר ללמד הוא בא על האשה.

ואילו רבי יהודה "ואם" לא דריש.

מתניתין:

הכל סומכין (11) חוץ מחרש [אינו שומע

לפי שכל הענין — כפרשת תמורה שבתורה — כולו אינו מדבר אלא בלשון זכר, (9) מה סופינו לרבות את האשה, כלומר, האיך נרבה את האשה ללקות משום "לא ימיר"? (10)

תלמוד לומר "המר ימיר" לרבות את האשה. ורבנן דריש לרבות את האשה להמרה

שלו וחייב לסמוך; ומכריכת שני הענינים כאחד נראה בכוונתו, שבאה המשנה לחדש שיש ליורש חיוב עצמי של סמיכה.

והביאו האחרונים מרבינו גרשום בערכין ב א, שמבואר בדבריו, דבאמת אם כבר סמך אביו על הקרבן, שוב אין היורש צריך לסמוך.

וראה בכתבים המיוחדים להגרי"ז בתמורה ב א, שביאר בדעתו [הובא בהערות על המשנה לעיל צב א], שדין יורש סומך אינו בחיוב שעל הגברא כי הוא אינו בעל הקרבן, אלא שהיורש סומך כדי לקיים את דין הקרבן הטעון סמיכה, ולכן כשכבר סמך האב אין היורש טעון סמיכה, [ולפי זה צידד לומר, שבכמה יורשים אין צריך כל אחד לסמוך, ועל פי המבואר בהערה לעיל משמו, שבדין הקרבן אין צריך שכולם יסמכו, ולא נתרבו כולם לסמיכה אלא בדין סמיכה שעל הגברא; ולכאורה יש לפרש עוד, שאם כי נתרבו כל בעלי קרבן לסמיכה, היינו כשלכל אחד מקצת בעלות, אבל כשסמך האב שהיה בשעתו בעל הקרבן היחיד, הרי כשנתחלפו הבעלים, אין זה מחייב סמיכה מחודשת, וצריך תלמוד].

וראה עוד במנחת חינוך [קטו ו] שכתב: ולכאורה יש ספק, הא דיורש סומך, אפשר דוקא שירש הקרבן מאותו שהיה בן סמיכה כגון מאביו או משאר יורשים, אבל אם ירש מאמו שלא היתה בת סמיכה או מסומא וכדומה, אם כן הקרבן הזה לא נתחייב בסמיכה כלל, אפשר דאין היורש סומך, דלא ירש זכות שלא היה אצל

9. ביארו התוספות, שמזה לבד לא היינו ממעטים את הנקבה, שכמה פרשיות נאמרו בלשון זכר ולא נתמעטו מזה הנקבות, ומשום שהשווה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה; אלא הכא היינו טעמא, כדמפרש בריש תמורה ב ב: מהו דתימא הני מילי עונש דשוה בין ביחיד בין בציבור, אבל הכא כיון דעונש שאינו שוה בכל הוא, דתנן אין הציבור והשותפין עושים תמורה, אשה נמי כי עברה לא תילקי, קא משמע לן.

10. על פי הפירוש המיוחד לרש"י; וראה רש"י מכתב יד.

11 א. בגמרא ערכין ב א מבואר ד"הכל סומכין לאתווי יורש ודלא כרבי יהודה", ותמהו התוספות: הרי מבואר כן במפורש במשנה לעיל בעמוד ב!?

ותירצו: דרך התנא כן הוא, כיון שאינו מיותר בבא בכך, רגיל התנא לשנות תיבה אחת אגב אורחיה, אף על גב דצשכבר שנינו כן במקום אחר.

וכבר הובא בהערה 6 דברי התוספות בשיטה מקובצת, ששני דיני יורש נאמרו כאן, ראה שם.

ב. בשפת אמת צידד ליישב: לאתווי יורש, אפילו כבר סמך האב, ואחר כך מת; או יורש את אמו אף על גב דהקרבן לא היה עליו חיוב סמיכה, מכל מקום עתה שהוא יורשו נעשית

גמרא:

שינינו במשנה: הכל סומכין חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא וגוי:

שואלת הגמרא: **בשלמא חרש שוטה וקטן שאינם סומכים** — טעם דין זה ברור משום **דלאו בני דעה נינהו**. (15)

וכן גוי שאינו סומך **נמי** ברור טעמו, משום שנאמר [ויקרא א] "דבר אל בני ישראל וסמך ידו על ראש העולה", ולמדנו: **בני ישראל סומכין ואין גויים סומכין**. (16)

ואינו מדבר] **שוטה וקטן**, (12) **וסומא**, וגוי שאינם סומכים

וחוץ מהעבד והשליח והאשה. (13)

וסמיכה — שיירי מצוה כלומר שאינה מעכבת את הכפרה.

ומקום הסמיכה: **על הראש בשתי ידים**. (14)

ובמקום שסומכין שם שוחטין, ולא יזינה ממקומה לשוחטה, ותיכף לסמיכה שחיטה.

בנות ישראל סומכות; [ובפשוטו נראה, שמשנתנו לא באה ללמד אלא את הדין הראשון כי אשה דומיא דשליח, אך הרע"ב פירש את כוונת המשנה לדין השני].

14. הסמיכה היא בכל כחו, כמבואר בחגיגה טז ב; וכן פסק הרמב"ם [מעשה הקרבנות ג יג].
ובתוספות בפסחים פט א ד"ה ואילו, כתבו, שדין זה מחלוקת תנאים יש בו בחגיגה שם; וראה בשער המלך [שם] שתמה על דבריהם, כי לפי פשוטת הגמרא שם נראה שדבר זה מסכם, וראה מה שיישב.

15. **בפשוטו** היינו משום שאינם בני מצוות מטעם זה, ועל דרך שכתבו התוספות [בעמוד ב] שיש לפטור נשים מסמיכה משום שמצות עשה שאין הזמן גרמא הוא, והוא הדין חרש שוטה קטן ונשים דלאו בני מצוות נינהו; וראה הערה 16 אות ג.

ויש לפרש עוד, על דרך המובאת בהערה 16 אות א בשם הר"ש משאנץ, שגוי פטור מסמיכה משום שאין שייך בו וידוי, והוא הדין שיש לומר כן בחרש שוטה וקטן שאינם ראויין להתוודות.

16. א. **בתורת כהנים** [על הפסוק — ויקרא א — "והפשיט את העולה"] מרבינן קרבן גוי להפשט

מורישו, אך מפשט הלשון משמע, דסומך בכל ענין — עיין בגמרא, כיון דהוא בר חיובא חלה עליו המצוה; ובהגהות על המנחת חינוך הנדמ"ח הביא בשם מהרי"ט אלגזי בספר קדושת יום טוב סימן כה, שנסתפק ביורש מאמו, ונסתפק גם באשה שירשה מאביה, שמא נאמר כיון שירשה מאביה שהוא בר סמיכה, אף היא סומכת; וראה עוד שם בשם הצפנת פענח.

12. **כתב במנחת חינוך** [קטו ה]: הנה חרש ושוטה משכחת לה שהתנדבו בקרבן קודם שנעשו חרש ושוטה, ואחר זה נעשו חרש ושוטה, אבל קטן היכי משכחת לה דיביא קרבן, אך למאי דפסקינן מופלא סמוך לאיש מן התורה, ניחא; וגם משכחת לה ביורש, וכן הביא מתוספות חדשים, וראה עוד ברש"ש כאן.

13. בעבד ואשה יש שני דינים:

האחד: אין העבד או האשה יכולים לסמוך במקום האדון והבעל על קרבנו, ונלמד דין זה מ"ידו" ולא יד אשתו כמבואר בגמרא על בבא זז.

השני: אין עבד סומך על קרבנו, ולא האשה; וכמו ששינינו בקדושין לו א "הסמיכות ... נוהגים באנשים ולא בנשים", והטעם — מבואר בגמרא שם, משום שנאמר "בני ישראל ... וסמך", ולא

אלא סומא, מאי טעמא לא יסמוך! ?

ונחלקו בדבר רב הסדא ורב יצחק בר אבדימי:

חד אמר מקור לזה: כי אתיא בגזירה שוה "סמיכה סמיכה" מסמיכת זקני העדה בפר

העלם דבר של ציבור, וזקני העדה שהם הסנהדרין אינם כשרים כשיש בהם מום. (17)

וחד אמר מקור לסומא שאינו סומך: אתיא "סמיכה סמיכה" מעולת ראייה [עולה שחייב להביא הנראה ברגל במקדש, וכמאמר הכתוב "ולא יראו פני ריקם"], שהסומא

דמ"קרבנו" ממעטינן שקרבן גוי פטור מסמיכה; ונקטו האחרונים — כמובא בהערה שם — שנפקא מינה בזה גם לענין גוי שהקדיש ונתגייר, שמכל מקום אין בו סמיכה אף שישראל הוא, כיון שבשעת הקדש גוי היה ונפטר קרבנו מסמיכה.

ולפי זה לו יצוייר ישראל שנעשה גוי, יהיה הדין שאחרים או כהנים סומכים בשבילו; ואף דבגוי לא משכחת לה, מכל מקום הרי לפי מה שנתבאר, גם בחרש ושוטה מה שאין אחרים או כהנים סומכים בשבילו אינו אלא משום שהם כמו גוי, ולפי מה שנקטו שהדין תלוי בשעת הקדש, יהא חידוש דין שאחרים או כהנים סומכים על קרבנו של חרש ושוטה שהקדישו בשעת פקחותם; וראה במנחת חינוך המובא בהערה לעיל, שעיקר משנתנו עוסקת בחרש ושוטה כעין זה.

ג. התוספות בעמוד ב ובקדושין לו א, הקשו גבי אשה שנתמעטה מ"בני ישראל ... וסמך", תיפוק ליה משום מצות עשה שהזמן גרמא; [ומבואר שהפטור מן המצוה אין שייך שיהיה סומך]; ;;; וראה עוד בהערה 15 בענין חרש שוטה וקטן שאינם בסמיכה משום דלאו בני דעה נינהו; ואם כן צריך ביאור למה צריך למעט את הגוי, שאינו בן מצוה כלל.

17. הקשו התוספות [עמוד ב ד"ה אתיא]: אם כן אף שאר בעלי מומין כן? ! ולא יישבו; וראה מה שיישב בקרן אורה.

וניתוח, ו"מה ראת להביאן להפשט וניתוח ולהוציאם מן הסמיכה ... שהפשט וניתוח כשרים בכל אדם, ומוציא אני הסמיכה שאין הסמיכה אלא בבעלים"; וכתב שם בפירושו הר"ש משאנץ: שאין סמיכה אלא בבעלים, והקפיד הכתוב בסמיכת גוי; וטעמא נראה, משום שכשבא לסמוך מתורה על חטאת עוון חטאת ועל אשם עוון אשם, וכן על שלמים היה מתורה כמו על עולה; אבל גוי לאו בר כפרה הוא בקרבן.

וממה שהקדים ללמדנו שאף בשלמים מתורה כמו בעולה [שלא נזכר בגמרא], נראה, שלפי הרמב"ם [סוף פרק ג ממעשה הקרבנות] שעל שלמים אינו מתורה אלא אומר דברי שבח — אין שייך לפרש כן.

ב. הנה בתוספות לעיל סא ב ותמורה ב א — הובא בהערות לעיל — פירשו, שהצרך הכתוב למעט את קרבנות הגוי מ"קרבנו" אף שנתמעט כבר הגוי מסמיכה מ"בני ישראל וסמך", משום שהייתי אומר, כיון שאין הגוי יכול לסמוך יסמכו אחרים או כהנים על הקרבן [ראה שם]; ולפי זה יש לשאול, בחרש שוטה וקטן שאין סומכים על קרבנותיהם משום שאינם בני דעה, מנין ידענו שאין אחרים סומכים על קרבנותיהם? ! ויש לומר, כמו שכתבו התוספות לגבי אשה — כמובא בהערה לעיל — שמא יש מיעוט; אי נמי כיון דגלי בגוי הוא הדין באשה.

והנה בהערה לעיל בתחילת העמוד הובאו דברי האחרונים, שפירשו בדברי התוספות

דתני תנא קמיה דרב יצחק בר אבא:

כתיב [ויקרא ט] בפרשת השמיני למלואים: "קח לך [אהרן] עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמימים ויקרב את העולה ויעשה כמשפט", ומה תלמוד לומר "כמשפט":

כמשפט עולת נדבה, לימד על עולת חובה היא עולתו של אהרן שחובה היא לו, (1) שטעונה סמיכה.

שנינו במשנה: הכל סומכין חוץ והעבד והשליח והאשה:

תנו רבנן: שלש פעמים אמרה תורה "וסמך ידו" ולא "וסמך את ידו"; (2) והם נדרשים:

"ידו" ולא יד עבדו.

"ידו" ולא יד שלוחו. (3)

פטור מן הראייה — כמבואר בחגיגה ב ונדרש מן הכתוב — ומעולתה. (18)

שואלת הגמרא: ולמאן דאמר מעולת ראייה גמרינן לה, מאי טעמא לא יליף מן זקני עדה?

ומפרשינן: כי דנין קרבן יחיד מקרבן יחיד, ואין דנין קרבן יחיד מפר העלם דבר שהוא של ציבור.

שואלת עוד הגמרא: ולמאן דיליף מזקני עדה, מאי טעמא לא יליף מעולת ראייה?

ומפרשינן: דנין מידי דכתיב ביה סמיכה בגופיה [נאמר דין סמיכה בפרשה שלו], ממדי דכתיב ביה סמיכה בגופיה —

לאפוקי עולת ראייה, דהיא — עולת ראייה — גופה שעולת חובה היא מעולת נדבה גמרה לדין סמיכה, שלא נאמרה סמיכה בעולה, אלא בתחילת ויקרא בפרשת עולת נדבה.

ראיה דליכא בסומא, הא התם פטור הוא לגמרי מכל המצוה מראיית פנים ומקרבן, אבל אם הביא קרבן מנא ליה שאינו סומך, וראה מה שיישב.

1. ראה "שיטה מקובצת" אות א.

2. כן פירש המלבי"ם פרשת ויקרא [א ד, אות כח], וראה עוד שם ביאור הדרשה; ושלת המקומות הם: א. בעולת בקר [ויקרא א ד]; בשלמי בקר [ויקרא ג ב]; ובשעיר נשיא [ויקרא ד כד], ואילו בשאר מקומות כתוב "וסמך את ידו".

3. ביאר רש"י מכתב יד: אף על גב דאמר לעיל [בעמוד א] "קרבנו, ולא קרבן חבירו",

18. א. לשון "סמיכה סמיכה" האמור כאן אינו כבשאר מקומות שנאמר לשון סמיכה בשתי המקומות, כי בעולת ראייה לא נאמר לשון סמיכה; אלא מדין סמיכה שבעולת ראייה אנו לומדים; ומהאי טעמא איכא למאן דאמר דלא ילפינן מעולת ראייה כמבואר בעמוד ב.

ובשפת אמת כתב כאן: תמוה מאד דיליף מעולת ראייה כיון דלא כתוב שם סמיכה כלל; ואולי מדכתיב "איש כמתנת ידו" היינו קרבן שסומך עליו ידו.

ב. הקשו התוספות [עמוד ב ד"ה אתיא]: אם כן אף כל האחרים הפטורים מראייה לא יסמכו?! ולא יישבו; וראה מה שיישב בקרן אורה.

ובקרן אורה תמה עוד: היכי יליף מעולת ראייה דסומא פטור מסמיכה על קרבנו כמו עולת